

مقدمه

گونه دارویی مورخوش از گیاهان پرمصرف و با اهمیت استان هرمزگان است که از گذشته‌های دور در درمان بیماری‌های مختلف مصرف می‌شوند و حتی به کشورهای حوزه خلیج فارس و دریای عمان و پاکستان به صورت سنتی صادر می‌گردند. این گونه اندومیک ایران و انحصاری استان هرمزگان است که تاکنون از هیچ جای دیگری گزارش نشده است. مورخوش از ارتفاع ۸۰۰-۱۴۰۰ متر از سطح دریا در مناطق کوهستانی بر روی اراضی سنگلاخی و صخره‌ای شیبدار و واریزه‌های آهکی در کوه‌های آبماه قطب‌آباد، تنگ‌زاغ، سرچاهان، زادمحمود، فینو، سیرمند، تنگ سنگر و گنو در استان هرمزگان دیده می‌شود.

مشخصات گیاه‌شناسی مورخوش

مورخوش با نام علمی (*Zhumeria majdae*) از خانواده نعنائیان (Lamiaceae)، گیاهی معطر، یک پایه و بُن چوبی و سخت و به رنگ سفید یا خاکستری است. افراد بومی مناطق هرمزگان و جنوب فارس از برگ این گیاه دارویی به صورت دم کرده و برای درمان ناراحتی‌های گوارشی، سرماخوردگی، رفع سردرد و التیام زخم‌ها و به عنوان خنکی برای رفع گرمای بدن استفاده می‌کنند. از مواد مؤثر موجود در اسانس این گیاه، میتوان به لینالول، کامفور، کامفن، لیمونن، اسیمن، ترپینولن، آلفاپینن، میرسن و ژرانیول اشاره کرد که همگی جزو ترپنوئیدها هستند. کثیر معمولی گیاه از طریق بذر است.

جدول ۱- مشخصات گیاه‌شناسی مورخوش

مورخوش	نام فارسی
Zhumeria	نام انگلیسی
Zhumeria majdae	نام علمی
Lamiaceae	خانواده

شکل ۱- آشنایی با بوته، برگ و گل مورخوش

کاشت

در منطقه کوه گنو با ۸۰۰ متر ارتفاع از سطح دریا طول دوره رویشی حدود ۱۰۰ روز و دوره خزان وجود ندارد. شروع رویش برگ‌ها از هفته سوم بهمن ماه است که پس از سپری شدن یک ماه (هفته سوم اسفند ماه) برگ‌دهی به اوج خود می‌رسد. شروع گلدهی از هفته چهارم اسفند ماه آغاز شده و در هفته اول فروردین به اوج خود می‌رسد. دو هفته بعد بذردهی آغاز شده و در ظرف مدت یک ماه به اوج بذردهی خواهیم رسید. در هفته سوم اردیبهشت بذور شروع به ریزش کرده و ریزش کامل بذور در هفته آخر اردیبهشت خواهیم داشت.

با افزایش ارتفاع از سطح دریا تا حدود ۱۱۰۰ متر (منطقه کوه سرچاهان)، طول دوره رویشی ۲۰ روز افزایش می‌یابد. شروع رویش برگ‌ها از هفته چهارم بهمن ماه است که پس از سپری شدن یک ماه (هفته چهارم اسفند ماه) برگ‌دهی به اوج خود می‌رسد. شروع گلدهی از هفته اول فروردین ماه آغاز شده و در هفته سوم فروردین به اوج خود می‌رسد. یک هفته بعد بذردهی آغاز شده و در ظرف مدت یک ماه به اوج بذردهی خواهیم رسید (هفته چهارم اردیبهشت). در هفته اول خرداد بذور شروع به ریزش کرده و ریزش کامل بذور در هفته سوم خرداد خواهیم داشت. با افزایش ارتفاع از سطح دریا تا حدود ۱۴۰۰ متر (منطقه کوه تنگ زاغ)، طول دوره رویشی تغییر نمی‌کند ولی شروع دوره رویشی یک هفته به تعویق می‌افتد. شروع رویش برگ‌ها از هفته اول اسفند ماه است که پس از سپری شدن یک ماه (هفته اول فروردین ماه) برگ‌دهی به اوج خود می‌رسد. شروع گلدهی از هفته دوم فروردین ماه آغاز شده و در هفته چهارم فروردین به اوج خود می‌رسد. یک هفته

مورخوش

PTMP/SK/R&D/A/ Zhumeria 01 /08082021

بعد بذردهی آغاز شده و در ظرف مدت یک ماه به اوج بذردهی خواهیم رسید (هفته اول خرداد). در هفته اول خرداد بذور شروع به ریزش کرده و ریزش کامل بذور در هفته چهارم خرداد خواهیم داشت.

داشت

در مناطق پراکنش گونه دارویی مورخوش بیشترین میزان بارندگی ثبت شده ۳۵۵/۱ میلی‌متر و کمترین میزان ۲۱۰/۸ میلی‌متر می‌باشد. از نظر توزیع فصلی بیش از ۵۰ درصد بارندگی سالانه در فصل زمستان، بیش از ۱۵ درصد در ماه‌های آخر فصل پاییز و حدود ۱۰ درصد در فصل بهار می‌باشد.

منبع

حاجبی، عبدالحمید؛ سلطانی پور، محمدامین. (۱۳۹۶). آشنایی با گیاه دارویی مورخوش و روش تکثیر آن. مروجان: منابع طبیعی مروجان

تعاونی پترو تمدن مهام پارس

